

מאי לאו, מאן דאמר [בית שמאי] שכינויי כינויין אסורין — קסבר שהכינויין לשון אומות הן, ולכן גם כינויי כינוייהם אסורים, שגם הם לשון אומות.

ואילו למאן דאמר [בית הלל] כנויי כינויים מותרים — קסבר, שהכינויים הם לשון שברו להן חכמים, ורק כינויים חידשו חכמים, ולא כינויי כינויים.

ודחינן: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה.

אלא, דכולי עלמא סברי שכינויין — לשון אומות הן.

ובית שמאי סברי: בהני כינויי כינויים נמי משתעי מדברים בהם האומות.

ואילו בית הלל סברי: בהני כינויי כינויים, לא משתעי אומות. שאין כנויי הכינויים מעיקר השפה של האומות, אלא יש המשבשים את השפה ומדברים בכינויי כינויים, ואין זו לשון האומות.

ואיבעית אימא, בכך נחלקו:

בית שמאי סברי: גזרינן כינויי כינויין משום כינויין.

ובית הלל סברי: לא גזרינן כינויי כינויין משום כינויין.

ועתה דנה הגמרא, היכי דמי "כינויי כינויין" דנדרים?

תני רב יוסף: מקנמנא, מקנמנא, מקנמנא.

היכי דמי כינויי כינויין דחרם?

הזה גם בבואו לנדור נדר, ושמא יתחרט אחר שיזכיר שם שמים, ולא ינדור, ונמצא שהוציא שם שמים לבטלה.

אך כיון שתיקנו חכמים לשון מיוחדת לנדור בה, בלשון "קונם" או "קונח", שוב לא יאמר אדם "דבר זה עלי לה' קונם", לפי שאין הוא רגיל להקדיש קרבן בלשון הזאת.

^{י-ב} ותניא, רבי שמעון אומר: מניין שלא יאמר אדם הבא להקדיש קרבן, "לה' עולה", או "לה' מנחה", או "לה' תודה", או "לה' שלמים" —

תלמוד לומר [ויקרא א]: "קרבן לה".

מלמד הכתוב, שיש להקדים ולומר "קרבן" או את שם הקרבן, לפני שמזכיר עליו את שם ה'.

והדברים קל וחומר הם:

ומה זה, שלא נתכוון אלא להזכיר שם שמים על הקרבן, אמרה תורה, החמירה התורה, ואמרה שעליו להזהר ולומר "קרבן לה", ולא "לה' קרבן", כי שמא יחזור בו אחרי אמירת שם ה' ולא יקדיש את הקרבן, ונמצא מוציא שם שמים לבטלה, אם כי לא התכוון לכך —

המוציא שם שמים לבטלה בכונה — על אחת כמה וכמה חמור מעשהו.

לימא, האם יש לנו לומר, שמחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש, בתנאי היא? דתניא —

בית שמאי אומרים: כינויי כינויין — אסורין.

ובית הלל אומרים: כינויי כינויין — מותרין.

תני ממשאה: הרקים, הרכיב, הרפים.

והיכי דמי כינויי כינויין דנזירות?

תני רב יוסף: מחזקנא, מנזחנא, מפיהנא.

איבעיא להו: מיפחזנא, מאי? מיתחזנא, מאי? מיתעזנא, מאי?

אמר שאל ליה רבינא לרב אשי: קינמא, מאי?

האם קונם קאמר, או דילמא [שמות ל] "קינמן בשם" קאמר?

אמר שאל ליה רב אחא בריה דרב חייא לרב אשי: קינה, מאי?

האם קינה של תרנגולין קאמר, או דילמא לשון דקונם קאמר?

ומסקינן: תיבעי! נשארות כל השאלות הללו בספק!

עוד דנה הגמרא:

כינויי כינויין דשבוועה, היכי דמי? —

שבואל, שבותיאל, שקוקאל.

ופרכינן: שבואל — הרי שבואל בן גרשום משמע!

אלא כך יש לומר: שבובאל, שבותיאל, שקוקאל.

אמר שמואל: אמר אשיבתא — לא אמר כלום.

אשקיקא — לא אמר כלום.

קרינשא — לא אמר כלום.

שנינו במשנה: נדר במוהי — הרי אלו כינויין לשבוועה!

ומביאה הגמרא ברייתא המבארת את המשנה:

תניא, רשב"ג אומר: האומר "במוהי" — לא אמר כלום, כי "מוהי" הוא כינוי למשה רבנו, ולא לשבוועה.

ורק האומר "במומתא דאמר מוהי" [בשבוועה שאמר ונשבע משה] — הרי אלו כינויין לשבוועה.

מתניתין:

המשנה שלפנינו שונה שלש הלכות בלשונות הנדר.

בשתי ההלכות האחרונות מתחילה המשנה לעסוק במי שנודר על ידי התפסה בדבר הנדר, וגם במשניות הבאות בהמשך, יהיה הנידון "נדר בהתפסה".

א. ההלכה הראשונה עוסקת במי שנודר, ומזכיר בלשונו דבר היתר, עליו לשלול בלשונו את ההיתר כדי שיאסר, וכיון שהוא שולל את ההיתר, הרי גם אם אינו אוסר במפורש, אמרינן "מכלל לאו אתה שומע הן", ובלשון הזאת הוא נדר ואוסר את הדבר.

ומביאה לכך המשנה ארבע דוגמאות:

האומר לחברו —

א. לא חולין [הגהת הב"ח. ולפי הר"ן גורסים "לחולין" בפת"ח תחת הלמ"ד, שמשמעותו היא: לא חולין] יהא מה שאוכל לך.

ומכלל לאו אתה שומע הן: מה שאוכל לך, לא יהיה נחשב כחולין המותרים באכילה, אלא הוא יהיה אסור כקרבן, האסור באכילה!

והיינו, כיון שהזכיר חולין, שהם דבר היתר, חייב הוא להוסיף לפני המילה "חולין" את המילה "לא", כדי לשלול את ההיתר [לפי גירסת הב"ח. ולפי הר"ן, יש לו להוסיף את האות למ"ד כשהיא מנוקדת בפת"ח, "לחולין"], שגם הוספה זו שוללת את ההיתר.

ב. לא כשר [לקרבן] יהיה מה שאוכל לך.

מה שאוכל לך — יהא כמו קרבן פסול.

ג. לא דבי [לא יהא טהור לקרבן] מה שאוכל לך.

מה שאוכל לך יהא אסור, כמו קרבן טמא, שאינו ראוי לקרבן כיון שאינו טהור.

ד. לא טהור לקרבן, יהא מה שאוכל לך.

ודוגמה זאת שוה לקודמתה, ורק החילוק הלשוני שבין "דכי" ובין "טהור" יש ביניהם.

ב. החלכה השניה במשנתנו, עוסקת במי שהזכיר בנדרו לשונות של איסורי קרבן. ובלשונות אלו הוא לא מוסיף דברי שלילה לפניהם, ואף לא מוסיף בהם את כ"ף

הדמיון, אלא אומרם כמות שהם.

חלות הנדר נעשית על ידי התפסה בקרבן, שהוא דבר הנדור.

ומביאה המשנה מספר דוגמאות לכך:

האומר לחברו —

א. מה שאוכל לך יהא **טמא**!

שמשמעו, יהא אסור כבשר קרבן טמא.

ב. מה שאוכל לך יהא **נותר**!

שמשמעו, יהא אסור כבשר קרבן שנותר אחר זמן אכילתו.⁽¹⁾

ג. וכן מה שאוכל לך יהא **פיגול**!

שמשמעו, יהא אסור כבשר קרבן שעבד הכהן את עבודות הדם שלו במחשבת פיגול.

בכל אלו חל נדרו, והרי הוא **אסור**.

ג. החלכה השלישית במשנתנו, מבארת אופן שבו מדמה הנדר את איסור נדרו לדבר שיש בו קדושה. ובכל הדוגמאות לכך, להלן, מופיעה כ"ף הדמיון —

הלכה זאת עוסקת במי שמתפיס בדבר הנדור, הקדוש בקדושת פה, בקדושה הקשורה בענין של קרבן.⁽²⁾

האומר: דבר זה [אסור] עלי —

שנותר הבשר אחר זמן הקרבתו - בכל זאת מועילה התפסתו ב"נותר", לפי שגם איסור הנותר נובע מפני קדושת הקרבן. תוס' בדף יב א.

2. לפי הרמב"ם [פרק א מנדירים הלכה יד], כל

1. הגמרא מעמידה שמדובר כאן בנותר של בשר עולה שלא הוקטר.

ואף על פי שבנותר של עולה יש שני איסורים אכילה: האחד, של קרבן עולה, שהוא חל בהקדש פיו והוא דבר הנדור, והשני של נותר, שלכאורה הוא דבר האסור, שאסרתו תורה בגלל

כאימרא [כטלה של קרבן].(3)

או כן בהמות קרבן הנמצאות בדיירים, בלשכת הטלאים הסמוכה לעזרה.

או כעצים, שני גזרי עצים של המערכה.

או כאשים, כאש שעל גבי המזבח.(4)

או כמזבח, שמשמעותו כקרבנות המזבח.(5)

או כהיכל, שמשמעותו כקרבנות שמזים דם בהיכל.

או כירושלים, שמשמעותו כקרבנות הקרבים בירושלים.(6)

או שנדר באחד מכל הכלים שהם משמשי המזבח, כגון כף ומחתה ומזרק —

בכל אלו, אע"פ שלא הזכיר בדבריו "קרבן" — הרי זה כמי שנדר, והתפיס נדרו בקרבן.

רבי יהודה אומר: האומר "ירושלים" בלא כ"ף הדמיון — לא אמר כלום. וכפי שיתבאר להלן.

גמרא:

א-א פברוה, סברו חכמים לומר [וכך גם נשאר במסקנה]: מאי "לא חולין"? [לפי גירסת הב"ח, ולפי הר"ן הגירסא היא "לחולין" בפת"ח תחת הלמ"ד, שמשמעותה "לא חולין"] —

לא לחולין ליהוי, אלא יהא אסור כמו קרבן!

והוינן בה: מני מתניתין?

אי רבי מאיר היא, הא לית ליה, אין הוא סובר את הכלל ש"מכלל לאו אתה שומעין". אלא צריך שיאמר האדם דברים מפורשים. והאומר "לא חולין", כיון שאינו אומר במפורש "קרבן יהיה" — אין בדבריו כלום.

וכונת התוס' לומר, שיש כאן התפסה בקדושת האש, והוכיחו שיש באש קדושה מכך שמועלין בה.

אלא מה שכתבו התוס' "כדאיתא ביומא [מו ב]>", צריך עיון רב, כי אין שם שום מקור לכך. וביאר ה"צפנת פענח", שכונת התוס' היא לגמרא ביומא דף כא ב, שאש של מזבח יש בה ממש [ומפרש רש"י שיש ממש בשלהבת]. והוכיחו התוס' מכאן שיש בשלהבת הזאת מעילה, כי בדבר שאין בו ממש, כמו קול מראה וריח, אין מעילה [והסימון לדרך מו ב אינו מבעלי התוס', שהרי בימיהם לא הודפס עדיין הש"ס, ולא היתה חלוקת הדפים שיש כיום].

5. ירושלמי.

6. ירושלמי. והרא"ש כתב, שירושלים עצמה

המתפיס בקדושות שלהלן, כיון שהן קדושות הנוגעות לקרבן, נחשב הדבר כאילו אמר הנודר "הרי עלי דבר זה כקרבן".

3. ככבש התמיד. רבי יוחנן בירושלמי. ר"ן.

ואף על פי שלא אמר במפורש שמתפיס בכבש התמיד, סתם נדרים להחמיר. ר"ן.

ואילו ריש לקיש, בירושלמי, סבור שהוא מתפיס בטלה שהוקדש לעולה על ידי אברהם אבינו [עיי' בנועם ירושלמי].

4. התוס' מבארים שהכונה של המשנה היא לקרבן, הנקרא "אשה ריח ניחוח".

או כפי שמבאר הירושלמי, שמדובר במי שמתפיס בשלהביות של מזבח. והוסיפו התוס', שאש של מזבח מועלין בו כדאיתא במסכת יומא [מו ב].